

UNIVERSITY
OF TORONTO
LIBRARY

925001-

- 925102

Mag. St. Dr.

III

V O T U M

Jásnie Wielmożnego JMci Pána
S T A N I S Ł A W A
Hrabi ná Wiśniczu y Járośławiu
LUBOMIRSKIEGO,
Márszałká Wielkiegò Koronnego,
Ná Wálnym Senatûs Consilium
M I A N E,
w Wárszawie die 28 Majj Anno Domini MDCC.

DOnieważ z okazji Gubernatorá Rygskiego, y záczeplenia przez niego ludzi W. K. M. wyniknęła okázya do wojny z Krolem Jego Mciá Szwedzkim w Inflánciech, iáko Wászá Krolewka Mość Pan moy miłościwy *Senatum informare* ráczył w Propozycyey swoiey. Co tak niespodzianą *causavit* Wojnę tak dálece, że *improvisa magis feriunt jacula*. Mature *Senatus* uważać musi, áby y Májeřtatowi W. K. Mci zdrową rádá, y assystencyą w tak wielkiey y niebespieczney okázyey *non desit*, y Rzptej nieostrożnością swoią, álbo dómysleniem się tego, co mu nie sámemu tylko *solvere* należy, nie uwikłał. Te tedy wszystkie Punkta *Propositionis* W. K. Mci naybárdziej ná tey funduią się przyczynie, ná ktorey práwie to całe zákłada się *Consilium*. A naprzód

Imprezá Inflantska zda się, że *ad Consilium nostrum* nie należy, z drugiey zaś strony zda się, że należy.

Rationes pro prima parte te są: że *inchoare bella vel indicare*, iest *negotium pertinens ad omnes tres Ordines*, y pogotowiu *resolvi* nie może, co iest *Iuris integre Reipublice*.

Z drugiey zaś strony pokázuie się, że Woyná nie ma się dopiero záczynac, ále iuż iest záczęta. Przeto *in casu emergenti*, áby *Respublica* nie zostáwiała *inconsulta ob periculum accidentale*, czemuby *in instanti providere* nie mogła, nie powinna byđz przecię *sine Consilio* opuszczona, *non ut decidatur circa Principale*, *sed ut provideatur detrimento publico circa accidentale*. Trzebá tedy *distingvere Senatûs Consultum, à Consilio statûs*. *Consilium statûs vertitur circa consensum omnium Ordinum*, *Senatûs Consultum* zaś przy Rezydentách *ab integris Ordinibus* utwierdzone, ma potesta-

A

tem

925058

III

tem ząbiegania rzeczom, y ratowania się *in casibus subitaneis*. Iako to mamy przykłady, że kiedy Szwedzkie Woyskå weszły były do Polski, *tractabantur resolutiones concernentes totam Rempublicam*, iako *opportunè temporis & necessitati servientes*; å przećię o to zå zle nie miała Rzeczpospolita, y owszem *probat*. Bo kiedy przypadek przyniešie *occasionem rerum*, prędzeyby *periculum* przyszło nå Rzeczpospolitå, albo *emolumentum* ućiekło, niżby się Rzeczpospolita ziąchåła, y tåkby albo pożytek swoy opuściła, ålboby była przyczynå dobrowolnå swego niebezpieczeństwa.

Już tu tedy *casus fert*, że to *Consilium*, ktoreby *omnes res Ordines* formowåć powinny, musiało *mutare naturam ex necessitate eventus*, y ząbiegając prędko *malis Reipublice*, obraca się *in Consilium necessarium*, bo *repentinum*.

Jedno tedy zda mi się obråć sobie musimy z tego dwoyga; co pierwey lepiej uczynić: czyli *interrogare Rempublicam*, czyli *non deserere*? *Deserere* zå niegodzi się, y zoståwić *in periculo Regnum* żadnå miårå, *etiam absentibus integris Ordinibus*. Zåczym wolno, rozumiem, *occurrere Consilio repentinis casibus Reipublice*.

In hoc tedy *fundamento* tylko mowiąc, do czego nås *publica necessitas*, *non arbitrium consulendi* prowadzi, tåk mi się zda, że nie iest *presentis loci & temporis investigare* tu wprzod, & *ponderare motiva & rationes* tey zåczętey od W. K. Mći imprezy. Bo *cognitio rationum & cause huius emergentis*, nie do nas tylko såmych, åle do całych Stånów Rzeczypospolitey nå Seymie należy, ktorym W. K. Mość nie wåtpię, że *satisfacies*, iako dokumentåmi *legitime* w tym *necessitatis*, tåk światu całemu Manifestem sårwiedliwości chwalebnych dzieł swoich.

Tåm *patebit*, iezeli tå imprezå wyniknęłą tylko *ex motivo solius arbitrij Wålzey Krolewskiey Mći*, czyli *ex fundamento Krolewskiey obligacyey recuperandarum avulsarum partium Regni ex vinculo Iuramenti*. Tåm się uzna y to, iezeli Krolowie, Pånowie nåsı, iako *primus Ordo & Capita Reipublice*, mogå *reclamare contra anteriora Pacta nociva, vel non observata Reipublice per subsequentem invasionem & hostilitatem invalidata*, w czym *Regna nunquam prescribunt*, ile zå odezwånieniem się świeżo *novi Regnantis* po wzięćiu Korony, iakoś W. K. M. teraz uczynił. Y iezeli *oppressiones Civium Indigenarum Regni Poloniae in Ducatu Lithvanie contra Pacta*, są *vindicabiles* przez Krolow, y *induunt naturam rationis defensivæ*. Jezeli Krolowie mogå *suscitare justam causam Reipublice, violentis pactis sepultam*. Jezeli *patebit necessaria causa potioritatis*, że gdybyś był W. K. Mość nie odezwał się do Inflånt, tedy znalazłby się był *vicinus* tåkowy, kto-

ktoryby był o Rydze pomyślał zagrożeniem Prává, *proprietario Iuri, & pretensionibus validioribus Reipublice.*

Te wszystkie rzeczy *magne reflexionis & rationis Status integri*, roztrząsać tu *in Senatus Consulto non est nostrum*. To się zaś godzi, żebyśmy myśleli, aby *ex hac repentina occasione* nie przypało co *Reipublice nocivum vel dedecorum* przez opuszczenie rak w okazyey tak wielkiej y niebezpieczney.

Vertitur náprzód w tym *honor & integritas Majestatis*, którey *bona malaq; primario ad Rempublicam pertinent*. Potym *securitas* Granic Wálszey Krolewskiej Mości y całej Rzeczypospolitey, y ubezpieczenie onych *ab hostilitate adversarij*, co *indubitatem imminet*, y prędko pora terażniejszy odkryć musi. Zkąd *convenientius* bydz sądzę, wprzód o obronie y bezpieczeństwie Rzeczypospolitey *in instanti* pomyśleć, á niżeli tu *de legitimitate* zaczętey wojny, iako *nec suo loco, nec tempore, infructuose* kontrowertować. Bo tu *de legitimitate belli* nic decydować nie możemy, á Prowincye Rzptej dla niegotowości stracić możemy.

Aby tedy Rzeczypospolitey *securitati providere*, choć *defensivè* iako nayprędzey; to nie może bydz, chyba *viribus & armis*. Bo *rationibus Status* nie odwróciemy *tempestatem*, ieżeli z własnych sił gotowości nie ukazemy. Przeto potrzeba, abyś W. K. Mość zniósł się z Ich Mościami Pány Hetmánami oboygá Narodow, o rozporządzeniu Woyská, żeby odpor dać potędze, ktoraby *imminere* mogła. Bo *ex qualicunq; occasione* niebezpieczeństwo następuje, godzi się *providere securitati* ieżeli nie *offensivè*, tedy przynámniey *defensivè*; nie ná to: aby *indicere bellum* (bo to do całej Rzeczypospolitey należy, y Scymowi *reservatur*) ále aby wstępné uczynić *imminentibus periculis*. Rzeczypospolitey zaś nie pokazać sił swoich, kiedy sąsiedzi w Domu Rzeczypospolitey *aream dimicationis* uczynią; y bez potęgi zostawiać, byłoby to nie tylko *ignominiosum*, ále y wielce *periculosum, & injuriosum*.

Cum foederatis też *Principibus Vicinis*, ktorzy trzymają *litora maris*, należałoby mieć iako nayprędszą konferencyą y pewność, aby *positivè* deklarowali, ieżeli *assistent solide & realiter* W. K. Mści, y aby dali słowo, że Okrętom z ludźmi do lądow *accessum* nie pozwolą, y przez Pánstwa swoje żadnych ludzi do Granic W. K. Mści nie przepuszczą, bo bez tego upewnienia trudno mam radzić W. K. Mści, abyś *dubiam sortem & onera belli* sam ná ramię swoje brał.

Do tego y Porty Kurlandskie iako naywárowniey *Presidijs* osádzić, aby y z tamtego brzegu wszelkiey potędze wysiádańcey ná ląd zabięć. Z czym się tu nie szerzę, bo to *ad Consilium bellicum* należeć ma. *Maturè* iednak wprzód *ponderare*

rare wszystkie *ardua*, któreby tą Woyną za sobą pociągnęła, życze W. K. Mości.

A náprzód uważyc należy, że Rzeczpospolita wszystkie brzegi morskie w nie swoich, ale cudzych rękach ma, *nihil possidet maritimum*, ani *Classes* żadnych formować nie może, któreby zstępowały przystępu cudzych okrętów wojennych. V kogo inszego tedy, nie u nas te wrotá od morzá są w ręku do Królestwa Polskiego, tákdálece: że onym do nas nigdy nie záwarte, nam zaś do nich nigdy nie otwarte. Trzeba tedy mieć wprzód *Cathegoricam securitatem fidelis & sincere colligationis cum Vicinis maritimis*, áby szczerze bronili, y niepozwaláli przystępu *parti adverse*, áby (iákom námienil) *communi operá* zabiegać *hostilitatibus* od morzá.

Ale ieżeli tylko *fortunam* W. K. Mći *respicient* Przyiaciele, według owej powieści: *Prosperas res omnes sibi vendicant, adversa uni imputantur*; á co gorzsa, ieżeli *in turbido* będą chcieli co ná Rzeczypospolitey podczas iákiego, strzez Boże, nieszczęścia (od czego *res humane* nie są wyięte) *in partem suam* potym Tráktátami wymusić, álbo wyciągnąć, byłby w tym error wielki *fallacis spei*, y nie bez szkody y wstydu musiałoby się mowić: *Non putáram*.

W tey tedy kondycyey rzeczy terážnieyszych, luboby sprawiedliwych, ále że ieszcze wątpliwych, ani *Consensu Ordinum* ztwierdzonych, życzyłbym *more Iani utrâq; facie prospicere eventibus*, ani się ieszcze wyrzekąć, álbo ustępować *rationes* zaczętey Imprezy od W. K. Mości, ile po wziętey Fortecy Dynemundzie, która iuż iest w rękach W. K. Mći, ani też *reijcere* ofiarowaney przez wielkich y przyiázných Rzeczypospolitey Monárchow medyácyey. Ktora to *brevis pausa rerum* będzie *magistra cum tempore soliditatis* Przyiaciół ku W. K. Mości, y lepiey náuczy, poki się medyácyá nie skończy, ieżeli *firmitate fundamento* takowa Woyná mogłaby się prowadzić. Da czas przeyzrzenia się lepiey, ná którą stronę obrocić się W. K. Mći będzie należało y gruntowniey, czy ná *continuationem belli*, czy ná *meliorationem pacis*. A kiedy *mediatio Principum Amicorum* zátámuie nieco *Armistitio precocitatem hostilitatis*, *lucraberis* czas W. K. Mość, donieść to całej Rzeczypospolitey, czego my tu *resolvere sine tribus Ordinibus* nie możemy; y tylko *obviando periculis repentinis, sensus, non decisiones* podájemy.

Ale y tá ofiarowana W. K. Mći przez wielkich Monárchow medyácyá, *maturâ indiget reflexione*, iáko bez Deputátow Rzeczypospolitey ná to wysádzienia, miałby się ten *Actus* fundować. Bo niewiem ieżeli *Commissarij ex solo Senatu* wysádzeni,

dzeni, mogliby temu *sufficere ad dandas declarationes integrum Corpus Ordinum concernentes*, gdyby Deputatow *tertij Ordinis Reipublice ad Consilium* W. K. Mści wysłanych nie było, ile kiedy *recens docet exemplum*: że do vspokoienia nie dawno zachodzących w Prusiech z Xiążęciem Iego Mścią Elektorem Brändeburkim interweniencyi, z Seymu *ab Equestri Ordine* nāznaczeni byli Deputaci.

Ablegátowi też Krolá Iego Mści Duńskiego *prima Executio Pactorum*, przez tak wiele lat ieszcze *non practicata* (tymże sposobem *dubius hereo*) iáko ma bydz deklarowana y rezolwowana, kiedy tá rekvizycya *spectat ad eos, quorum est condere & interpretari*. Przyidzie tedy y w tym podobno W. K. Mści *ad Consilium Statús omnium Ordinum* zawiesić *cathegoricam declarationem*. Wyssuchac iednak godzi się *Propositiones ex Senatús Consilio*, aby one doniesć Rzeczypospolitey, y Krolá Iego Mści Duńskiego *in desiderijs* iego *ex integro Ordinum Consilio*, potym *resolvere*, obiecawszy mu w tym po Conferencyi *cum Ordinibus* prędką deklaracyą.

Conferencya zaś *cum Ordinibus Reipublice* do ząbieżenia tym wssytkim *occurencyom*, & *periculis promanantibus*, powinąby bydz iáko nayprędsza. Pierwszy sposob iest Seymem, który iezeli *ob longitudinem solennitatum*, & *molem suam* byłby *pro remedio expedito & prompto*, zwążyć dobrze potrzebá: lubo *Constitutione* obiecany iest Seym ná Wiosnę, ale podobno ná ten czas *non sperabantur* takie *repentine occasiones rerum*, iákie *casus tulit*.

Iezeli tedy *pericula hostilitatis* zątrzymáne bydz moga, póki Seym *non determinabit* rzeczy, zyczylbym W. K. Mści złożyć Seym, y oraz *satisfacere promissioni* przeszłego Seymu. Ale iezeliby tylko *mora nociua*, & *sola securitatis Reipublice impedimenta* z tąd vrosć miály; bo *servatis consuetudinibus & solennitatibus* według Práwa, nie przyszloby Seymowác, aż nayprędzey *in Augusto*, á *hostilitas* pierweyby się zączelá *ab utring*, nizby zgromádenie Stánow Rzeczypospolitey w tey mierze determinowáło *modum & remedia*, które iáko nayprędzey są potrzebne. Zyczylbym raczey zążyć tego sposobu, który bráli przed się Krolowie Ich Mśc *Antecessores* W. K. Mści *in similibus occasionibus*, kiedy się co tráfiło náglęgo y niebespiecznego, to iest: *Denuntiabant* przez zloženie Seymikow iáko nayprędszych *necessitatem Reipublice*, y skłádáli Conwokacyą *cum Deputatis* z Seymikow *in minori numero*, dołożywszy w Vniwersále potrzeby *resolutionum ad hunc solum casum*, któreby *tractari* miály. Táka Conwokacya bylá *ex Senatús Consilio* od Krolá Iego Mści Kázimierzá zložona *Anno 1658.*, y miála szczęśliwy

skutek, a Sejm *cum solennitatibus* na inšzy czas odłożony. Z tey dopiero Conwokacyi, mogłyby się dać *declaraciones*, tak Krolowi Iego Mści Duńskiemu, iako y *resolutiones Mediatorum, ex consensu trium Ordinum*.

Mieysce zaś *hujus Convocationis* kędyby bydź miało, rozumiałbym, żeby bliżey tey ściány, która *exposita est periculis*, nie tylko dla przedzey o wszystkim wiadomości, y potrzebnych Ordynansow, ale y traktowania rzeczy, albo vspokoienia onych *cum partibus*, przedkiego, y wygodnego.

A że W.X. Litewskie naybliższe jest y naypodlegleysze z tey okazyi niebezpieczeństwu, także y ta część Inflant, która *sub Dominio Reipublice* y z Kurlandya zostale, gdzieby musiała bydź *Sedes Belli semper miserrima*, tedy aby przedza y sposobnieysza od tamtych Stron wiadomość, tudzież & *obices periculis a Consilio viciniore* mogły bydź bez omieszkania, rozumiałbym, aby ta Conwokacya odprawiła się w Wilnie, albo w Kownie, z czego te *commoda sequentur*.

Náprzod, bliskość tych Kraiow, którym *succurrere* potrzeba; táz bliskość y dla potrzebnych deklaracyi wszelkim Traktatom y Medyacyom od Rzeczypospolitey. *Fama* przytomności W.K.Mści & *Ordinum efficaciae auctoritatis*, *rebus* & *ponderi* ich *opportuna*, ile kiedy *robore Reipublice* do tego wsparta będzie. Ktore to *robur* z przytomną Radą *Ordinum Reipublice*, uczyni wielki wstępt rezolucyom *Adversarij*, kiedy powagą W.K.Mści z Rzeczypospolitą bliska będzie, y doda sercá y *stimulos*, wierności támečnym Obywátelom, y *celeritate* wszelkim Traktatom, ktoreby bez Rzeczypospolitey bydź nie mogły rezolwowane. *Sequitur* támeż za tym, y sposobnieysze wszystkich difidencyi w W.X. Litewskim vspokoienie, kiedy prezencya W.K. Mści *solari efficaciam* rozpędzi *nebular*, a przywróci *lumen* & *animam* rozroźnionym sercom, za przytomną interpozycyą W.K.Mści. Tym tedy sposobem idąc, *non rejicies W.K. Mści Principum Amicorum Mediationem*, ani też *deseres iustas Causas Reipublice*, stánawszy rowno *Viribus* & *Iuribus potens* na drodze na obie strony gotowey, *medius inter arma* & *Pacem*. *Abbreviabis* przy tym *remoras Consiliorum, importunas* zawsze *magnis conatibus*, a zachowasz *sua prerogativa Ordinum*, & *non deeris* przez to *Gloria* wielkich dzieł swoich, kiedy *cum Consensu Reipublice* to uczynisz, co *paula* krotkiego czasu w tamtych Kraiach nauczysz *ex progressu rerum*, abyś potym Sejmowi *fructus maturiores summae prudentie Regie*, iako y waleczney ręki swoiey, chwalebnie przyniósł *cum immortalitate* wielkiego Imienia swego.

W inšzych zaś Punktach, w ktorych slyszę zgodne zdania
Ich

Ich Mściow M.M.PP. *uniformiter* przedemną mowiących, y iá *consentio*, iáko niemniey y ná sátsfakcyá Ludziom wielkim *in Republica* nie tylko z sámey słuszności, ále & *ex consideratione meritorum* Ich M.M.M. Pánów, iáko to w Długu náleżyтым *pro expensis* I. M. P. Krákowskiego M. M. P. W suplemencie I. M. P. Woiewodzie Łeczyckiemu Posłowi Wielkiemu W. K. Mści. do Porthy. I. M. P. Woiewodzie Kłiowskiemu, M. M. P. , zá którym *ipsa merita loquuntur*. Tudzież I. M. P. Stároście Chelmskiemu; I. M. P. Sekretarzowi teyże Ablegácii, y innym Ich Mściom, ktorým tá *debetur* od Rzeczypospolitey & *equitas* & *gratitudo*.

Zátoczenie záś Obozu, y inne *Consilia securitatis* & *momentorum rei bellice*, zostáwuie *summa prudentiæ* & *reflexioni* Ich MM.PP. Hetmánów oboygá Národów, iáko niemniey & *Consilio Bellico*, do ktorego *in hoc proposito* tá referowác się má gruntownieysza y sekretnieysza w rzeczách terážnieyszych *dispositio*.

Interim, sámná *conveniencya rei exigit*, ábyś W. K. Mści do wysłuchánia I. M. P. Ablegatá Krolá Iego Mści Dunskiego, wysładził Deputátów z Senátu, ktoremu wysłuchanie nie może *denegari*, nie tylko *ex rationibus Iuris, Civilisq; consuetudinis Gentium*, ále & *propter rationes informande Reipublice* w Instrukcyi od Wálszey Krolewskiej Mści ná przyszłe Seymiki.

A ná koniec wielką w tym *reflexyá* mieć życzę, iezeli (iákom powiedział) Seym czy Conwokacyá wziąć przed się. Bo Conwokacyá możesz W. K. Mści złożyć gđzie się będzie podobáło *pro exigentia necessitatis*. Seym záś nie będzie mógł byđz bez Práwá osobliwego, chyba w Wárszawie; á *distantia à rebus agendis* dáleka, y bez bliskości tám Osoby W. K. Mści siłaby zálzkodziło *decisionibus necessarijs circa resolutiones* & *occasiones opportunas*. Náturá záś *hujus presentis coniunctura* táka iest: że prędko *subera suberare* potrzebá, álbo ná stronę dobrej imprezy, álbo pożytecznego pokoiu. Bo *Adversario tractu temporis* siły przybędą, y potrosze co raz więcej wysładzac będzie ludzi Okrętami, y ták do Woyny iák y do Pokoiu *duriores* potym co dáley będą *Conditiones*. Kiedybyś tu tedy W. K. Mści w odległości Seymował, támby *Adversarius* góspodárował w bliskości, vpádliby *animo támečni* Obywátele, *desperarent*, y poczytáliby *desidia Vicini Amici* & *federati*, przybliżyłyby *media Adversario* co raz więkšie, y byłoby to *Consilium* Seymowe, iákie niegdy było zá czásów pierwszey Woyny Kozackiey, że kiedy w Wárszawie rádzono, w ten czás Białá-Cerkiew y inne Fortece Rzeczypospolitey Kozacy odbieráli, y *ab ipso Consilio Reipublice* ginęła *Respublica*. Dla tego *magnis actionibus* trzebá zálwšie *propius adesse, quàm abesse*.

Drugie zaś *impedimentum resolutionibus* byłoby z tąd. Ze Seymuiąc otworzyłby się *laxior Campus sribendarum Legum ad libitum*, z kąd niezgodą & remora, a *necessitates presentes* w-więziłyby się, albo poszły na stronę, z kąd zgubą y szkodą. W Conwokacyi zaś nie pisałoby się nic, tylko to, co *concerneret indemnitate Ordinum Reipublicæ, & securitatem à periculis presentibus*.

A ieżeliby na koniec bez Seymu bydź nie mogło, tedy *minus malum eligendo* inż Dwuniedzielny obrąć sobie lepiey, ale bliżey tamtey ściąny niż Wárszawą, y to *cum ea prescriptione & asscuratione* w Instrukcyách, że się żadne *penitus Máterye*, tylko *remedia ad presentem casum, & inducendam inter Ordines Regni confidentiam* traktować nie będą. Bo inaczey *presentio* wielkie z tąd *pericula*, y boday *non irremediabilem casum* Rzeczypospolitey.

To z obligacyi moiey *fideliter & sincerè* donioższy *presenti Consilio, & consummatissime* IchM. M. M. Pánów *prudentie*, kończę vniżonym podziękowaniem W. K. M. Pánu memu Miłościwemu, nayniższe oddając z mieysca mego za to dzięki, że ani *precocitas querendæ gloriæ*, która iest *celerrima*, y pożyskania *Provinciarum ablatarum* Rzeczypospolitey, nie vniósłá *plus ultra Consilium equanimissimam & Regiam mentem* W. K. M. *sine communicatione* wprzod tego Rzeczypospolitey *presenti Consilio*: iáko nie mniey y záto; żeś *Heroico & Paterno in Rempublicam animo*, same tylko Rzeczypospolitey dobro vpátruiać, tak wielką wziął przed się imprezę, y oraz *asscurationem acquisitorum pro Republica Diplomate suo* tak Oycowisko y dobrotliwie Rzeczypospolitey *precavere* deklaracyą swoią Páńską ofiarowałeś. Czego iáko *Secula Posteritati*, tak *ipsa Posteritas Seculis*, nie wygáślá w sercách Oyczystych *inscribet* pamięcią.

